

■ ■ ■ Ansvarlighet i finanspolitikken burde tilsi at regjeringen hadde strammet inn allerede i budsjettet for neste år.

Ansvarlig finanspolitikk

GJESTEKOMMENTAR
HILDE C.
BJØRNLAND

Helt siden den rødgrønne regjeringen la frem statsbudsjettet for 2010, har debatten om regjeringen fører en for ekspansiv finanspolitikk pågått for fullt. I utgangspunktet er budsjettet for 2010 kun svakt ekspansivt i forhold til 2009. Men det er en sannhet med modifikasjoner.

Budsjettet for 2010 må sees i sammenheng med, ikke i forhold til, budsjettet for 2009, som var svært ekspansivt. Fra 2008 til 2010 øker det strukturelle budsjettunderskuddet med 3,6 prosentenheter av trend-bnp for fastlands-Norge, hvorav økningen i 2009 var på tre prosentenheter alene.

Til sammenligning økte budsjettet med knapt en prosentenheter av trend-bnp i løpet av hele den foregående fireårsperioden.

Budsjettets bidrag til aktiviteten i fastlandsøkonomien er derfor løftet til et rekordhøyt nivå. For budsjettårene 2009 og 2010 bruker regjeringen omtrent 85 milliarder mer enn det handlingsregelen tilsier at de skal bruke, hvorav 45 av milliardene planlegges brukt i 2010.

Handlingsregelen sier at staten over tid ikke skal bruke mer av oljeinntektene enn oljefondets (Statens Pensjonsfond Utland) forventede realavkastning, som er anslått til fire prosent av fondets kapital. Det ekspansive budsjettet for 2010 innebærer isteden at regjeringen bruker 5,7 prosent av fondskapitalen. Dette er like mye oljepenger som handlingsregelen foreskriver for 2018. Vi ligger altså åtte år foran skjema i bruk av oljepenger.

Jeg mener ansvarlighet i finanspolitikken burde tilsi at regjeringen hadde strammet inn allerede i budsjettet for neste år. Det er minst tre

FORAN SKJEMA. Finansminister Sigbjørn Johnsen må stramme til kraftig dersom handlingsregelen skal overleve. Foto: Gunnar Bløndal

grunner til det. For det første var finanspolitikken i 2009 så ekspansiv at selv en forsiktig innstramning i 2010 ville betydd et svært ekspansivt budsjett i de to «kriseårene» sett under ett. Norge rangerer på topp internasjonalt hva gjelder størrelsen på finanspakene i forhold til bnp i denne krisen. Men gitt den usikkerheten som rådet i kjølvannet av finanskrisen, kan det forsvares at regjeringen gikk ut så hardt som den gjorde.

Det som etter mitt syn ikke kan forsvares, er å fortsette med en ekspansiv finanspolitikk når nedgangskonjunkturen i norsk økonomi ser ut til å bli mindre alvorlig enn fryktet. De siste anslagene for norsk økonomi gitt av regjeringen (i nasjonalbudsjettet), Norges Bank eller SSB, viser at norsk økonomi er på vei opp igjen. Arbeidsledigheten har også steget langt mindre enn den har gjort i andre land.

Riktignok er det stor usikkerhet fremover for konkurranseutsatt industri, men her burde andre virkemidler en finanspolitikk få virke, som for

eksempel å la Norges Bank få gå gradvis frem i rentesettingen slik at ikke kronen går i taket.

For det andre virker finanspolitikken med betydelig grad av etterslep. Empiriske analyser viser at det kan ta opp mot tre år fra man bevilger over budsjettet til tiltakene får full effekt (se IMF's fordykning over tema i 2008). Et ekspansivt budsjett i 2010 vil derfor bidra til økt aktivitet i norske økonomi lenge etter at konjunktorene vender. Regjeringen kan derfor risikere at budsjettet i liten grad vil sikre arbeidsplasser i industrien, slik den ønsker, men isteden bidra til å øke presset i økonomien, noe som isolert sett gir økt rente og en sterkere krone.

Igjen, dette er konkurranseutsatt industri lite tjent med.

For det tredje er det høyst uklart hvor godt finanspolitikken virker i åpne økonomier, særlig når vi igjen har fri tilgang på kreditt. Flere studier for USA, blant annet fra Cristiano, Eichenbaum og Rebelo, viser at størst effekt får finanspolitikken i nedgangskonjunkturer når man har begrenset

tilgang på kreditt og sentralbanken forplikter seg til å holde renten uendret (nær null), slik Fed gjør i USA. Derfor går også Obama-administrasjonen med sjeffrådgiver Christina Romer i spissen ut og anbefaler nettopp å fortsette med en ekspansiv finanspolitikk.

Men man kan ikke generalisere disse resultatene til også å gjelde for norsk økonomi, som er en mye mer åpen økonomi, der kreditten igjen flyter (rimelig) fritt. En fortsatt ekspansiv finanspolitikk vil i verste fall kun forsvinne ut gjennom handelskanalen.

Regjeringen har også ved å bruke så mange oljekroner fått mange, meg inkludert, til å stille spørsmål ved om den i fremtiden vil klare å komme tilbake til handlingsregelen, langt mindre under.

Handlingsregelen sier at i en

77 Vi ligger altså åtte år foran skjema i bruk av oljepenger

lavkonjunktur så kan det strukturelle budsjettunderskuddet ligge over fireprosentbanen, mens i en høykonjunktur kan det ligge under fireprosentbanen. Da vil avviket fra banen over tid bli null. Dersom vi antar at det strukturelle budsjettunderskuddet forblir uforandret helt frem til 2018, (som er de tekniske forutsetningene som ligger til grunn i nasjonalbudsjettet), så vil staten siden 2001 ha brukt nærmere 260 milliarder kroner mer enn det regelen tilsa.

Et slikt scenario bryter med forutsigbarheten om bruken av petroleumsinntekter i norsk økonomi. Jeg har derfor uttalt at med mindre politikerne nå er villige til å kutte budsjettunderskuddet kraftig i hvert av årene fremover, frykter jeg at handlingsregelen vil dø (jeg har altså ikke allerede erklært den for død, slik Steinar Strøm hevdet jeg hadde i E24).

Finansminister Sigbjørn Johnsen har den senere tid overbevisende argumentert for at regjeringen har som mål å komme tilbake til handlingsregelen allerede i den neste fireårsperioden. Han burde vite bedre enn de fleste at det ikke blir lett. I årene fremover vil utgiftene til alderspensjonene øke, mens forventet realavkastning av oljefondet vil avta.

Skal Sigbjørn Johnsen lykkes, bør han derfor starte allerede nå med å overbevise sine statsråder om at de neste årenes budsjetttrunder ikke lenger vil dreie seg om en kamp om å få økte tilskudd, men en kamp om å få minst kutt.

Hilde C. Bjørnland er professor ved institutt for samfunnsøkonomi, Handelshøyskolen BI

GJESTEKOMMENTAR-MAKROØKONOMI

HARALD M.
ANDREASSEN

JAN L.
ANDREASSEN

HILDE C.
BJØRNLAND

ØYSTEIN
DØRUM

STEINAR
JUELL

FRANK
JULLUM

ESPEN
HENRIKSEN

DAGBOK

Fredag 6. november **Resultater per 3. kvartal**

Cermaq, InterOil Exploration and Production, Scandinavian Property Development, Melhus Sparebank, Nes Prestegjelds Sparebank, Birdstep Technology, Solstad Offshore, Goodtech

Makro

Frankrike: Handelsbalanse september

Norge: Industriproduksjon september

UK: PPI oktober

Tyskland: Industriordre september

USA: Arbeidsmarkedsrapporten

USA: Engroslagre september

Utenlandske

British Airways, Sampo, TDC